

Trócsányi László: Az Alaptörvény, a nemzet fogalma és a nemzeti identitás

2011-ben Alaptörvényünk új fundamentumra helyezte nemzetpolitikánk erkölcsi és jogi alapjait, amikor is kimondta, hogy Magyarország felelősséget visel minden magyarért. Ezzel az alkotmányozó Országgyűlés kinyilvánította, hogy közjogi struktúránk csakis együtt, közös összefogással lehetséges, amely csak akkor elképzelhető, ha új alkotmányunk a nemzet minden tagjának szól. Az Alaptörvény D) cikkelye mondja ki a magyar nemzet összetartozásáról és a határon kívül élő magyarok sorsáért való felelősségviselésről szóló részt, amely értelmében:

„Magyarország az egységes magyar nemzet összetartozását szem előtt tartva felelősséget visel a határain kívül élő magyarok sorsáért, elősegíti közösségeik fennmaradását és fejlődését, támogatja magyarságuk megőrzésére irányuló törekvéseiket, egyéni és közösségi jogaik érvényesítését, közösségi önkormányzataik létrehozását, a szülőföldön való boldogulásukat, valamint előmozdítja együttműködésüket egymással és Magyarországgal.”¹

1 Magyarország Alaptörvénye. Magyar Közlöny, 43. szám. 2011. április 25.

1. A nemzet szó történetéről

A reformkort megelőzően elképzelhetetlen lett volna, hogy egy egyszerű jobbágy, sőt, évszázadokig még egy városi polgár nemzetünkhöz tartozzon. A magyar *natio*-hoz az tartozott, aki valamely rend tagjaként a legtöbb esetben születésénél fogva, vagy más kiemelt státusánál fogva szerezte ezen kiváltságát. Ahhoz a korábbi társadalmi berendezkedést felrúgó változáshoz, mely a nemzet egyenjogú tagjának tekintett minden országunkban élő, magát magyarnak tartó személyt, rögzös út vezetett. Ezen út kezdetének tekinthetjük a felvilágosodás korát, majd az azt követő nagy francia forradalmat, mely elsőként élt azzal a forradalmi változtatással, mely kimondta: minden *citoyen* francia, beszéljen akár burgundi, akár provence-i nyelvjárást, lakjon Normandiában, vagy akár a Pireneusok hegyein tekintet nélkül arra, hogy paraszti, vagy akár arisztokrata származású. Ez a felfogás igen hamar gyökeret vert hazánkban, igaz csak szűk körben, a Kazinczy Ferenc és Hajnóczy József által fémjelzett mozgalomnak köszönhetően. Sok évtizednek kellett eltelnie, míg a jakobinus kirakatpért követően ismét fel tudtak törni a felszín alól a felvilágosodás egyenjogúsító eszméi, melyek sok vita és harc árán elvezettek az 1848-as reformokig, melyek máig államunk alkotmányos alapjainak alappillérei.

A nemzet szó közvetlenül a *natio* latin szóból ered, mely a *nascere*, azaz születni latin igéből származik. A *natio*, mint nemzetség, nemzetségi szó visszanyúlik a kora középkorba, ahol a közös vérségi kötelékbe tartozók voltak a *natio* részei, ezért is alakulhatott ki az az értelmezés, mely szerint a nemzet tagjai csupán a legrégebbi családok, tehát a nemesek lehettek. A szó első komolyabb jelentésváltozására a XVII. században került sor, ahol az egy országon belül élők megjelenésére kezdték használni a polgár és a nép szavak szinonimájaként. Innen már csak egy lépés volt eljutni a XVIII. század végén, XIX. század elején kialakult, máig bevett jelentéstartalomhoz – a politikai és a kulturális nemzet fogalmához. A reformkor kiemelkedő alakjai Kosuthtól Pulszkyig át egészen Eötvösig a „nemzetet” csupán a politikai

nemzetet értették. Ennek egészen tiszta, a francia eszmeiséggel átítított okai voltak. Magyarország nem volt etnikailag homogén ország, hazánkban évszázadok óta együtt éltek magyarok, németek, románok, szlovákok, rutének és sok-sok más nemzet kisebb-nagyobb csoportjai. Nagy gondolkodóink álláspontja szerint akkor léphettünk volna tovább az európai civilizáció következő lépcsőfokán, ha minden ország lakosa függetlenül származásától a magyar nemzet egyenjogú tagjává válik. Ahogy Eötvös József fogalmazott:

*„E hon külön ajkú lakói nyolcz századon át egy ország polgárainak érezték magokat, kik nyelvökre nézve slávok, oláhok, németek maradtak, de soha egy perczig nem szüntek meg magyarok lenni (...)”*²

Mindannyian tudjuk, hogy a nemzetiségekben is éledő nacionalizmus miatt e reformkori felfogás nem állta ki a szabadságharc próbáját. Bármennyire is nagy ívű változást jelentett a magyar nemzethez tartozás kiterjesztése, ez már nem volt elegendő a nemzetiségek számára. Az Eötvös által fémjelzett, európai mértékkel is kiemelkedő 1868-as nemzetiségi törvény sokat változtatott ugyan nemzetiségeink jogi helyzetén, a közgondolkodás mégsem változott meg a nemzet fogalmát illetően. A törvényt alkalmazók sokszor nem tartották be az abban megfogalmazott rendelkezéseket: sem az oktatás, sem a hivatali ügyekben nem történt meg a jogszabály által megkívánt változtatás. Deák Ferenc, Kemény Zsigmond, de még Jókai Mór is úgy vélte a magyar nemzet

*„(...) ugyanazon határok, ugyanazon históriai múlt ugyanazon érdekjövendő, egy közös alkotmány, egynemű intézmények által összeforrasztott különajkú népek szövetsége.”*³

2 Eötvös József: A nemzetiségi kérdés. Budapest, (Kiadja: Ráth Mór) 1865.
<http://www.mek.oszk.hu/06800/06839/06839.htm#4> (utolsó elérés: 2016. október 30.)
3 Jókai, 1862.

Ez a szövetség az I. világháború borzalmi következtében felbomlott. Ahogy megszűnt létezni az az addig ismert sokszínű, soknemzetiségű államalakulat is, melyet addig Magyar Királysággént ismertek. Ahogyan Egyed István is kiemeli, Trianon után a magyar nemzet fogalmának teljesen új, német eredetű értelmezése jelent meg még pedig a *Kulturnation*, azaz kulturális nemzet értelmében. Területének kétharmadát elvesztő hazánk szinte egyik napról a másikra egyike lett a közép-európai kicsiny nemzetállamoknak, mely teljesen új helyzet elé állította országunkat.⁴ Az új határaink mentén megjelenő, újonnan alakult államok sosem tapasztalt kihívást jelentettek nemzetpolitikánk számára. A feladat nem volt egyszerű: megoldást kellett találni, miként is tarthatjuk meg a nemzet tagjaiként a trianoni országhatáron kívül ragadt honfitársainkat, úgy a gyakorlatban, mint az elméletben. A kulturális nemzet fogalmának bevezetése volt az az elméleti forrás, mellyel közjogunk választ igyekezett nyújtani az előzőekben felvázoltakra. Jól szemlélteti alkotmányos gondolkodásunk megváltozását egy, a szegedi jogi kar dékáni tisztségét betöltő Csekey István által írt tankönyvrészlet is:

*„Ha a népet nem az állammal kapcsolatban szemléljük, akkor azon olyan embercsoportot értünk, amelyet jellegzetes sajátosságai: a közös származás, kultúra, és történelem folytán kifejlesztett sorsközösség, amelynek leglényegesebb kifejezője a közös nyelv, nem jogi, hanem **érzelmi közösség** avatnak.”⁵*

Csekey írásának középpontjában az érzelmi közösség kifejezés helyezkedik el. Igen találóan, hiszen mindmáig ez az érzelmi-kulturális kötődés az, amely összetartja nemzetünket, legyen szó akár a Kárpát-medence, akár a diaszpóra magyarságáról. Ezen érzelmi közösség teszi alapértékké az immáron ötéves Alaptörvényünk is. Azonban

⁴ Egyed, 1939: 19-21.

⁵ Csekey, 1943.

történelmi tapasztalat, hogy ezen érzelmi közösség fenntartása igen nehéz és törekeny feladat. Amennyiben csupán közjogi dokumentumainkat vizsgáljuk, láthatjuk, a nemzet szó és a nemzetről való gondolkodás nem mindig volt a XX. századi alkotmányos gondolkodás része. A második világháború után hatalomra jutó kommunista rezsim a nemzet fogalmát, meghaladott, burzsoá fogalomnak minősítette. A diktatúra meggyőződése szerint a nemzetek szükségtelen tényezők, hiszen feloldódnak a proletár internacionalizmusban. Ezzel is magyarázható az, hogy a Rákosi-féle Magyar Népköztársaság Alkotmánya nem tartalmaz egyetlen utalást sem a magyar nemzetre. A nemzet szó csupán a nemzetközi viszonyokra való utalásban, vagy a nemzetiségek védelmének vonatkozásában szerepel. Érzékelhető volt, hogy a kádári konszolidáció időszakában ugyan lassan és bizonytalanul, de egyre inkább kerültek felszínre a nemzethez tartozás szimbólumai. Ezt a lassú változást fejezte ki az 1972-es alkotmánymódosítás⁶, mely az Alkotmány preambulumba felvette a következő mondatot: „A magyar nép nemzeti egységbe tömörülve, a szocializmus teljes felépítésén munkálkodik.” Igazi változásra azonban egészen 1989-ig kellett várni. Sokan gondolhatnák, nincs jelentősége egy jelzős kapcsolat kihagyásának egy alaptörvény textúrájából, hiszen a nemzet, mint érzelmi közösség mindig is nemzet marad, történjen bármi is. Ez a gondolatmenet azonban alapvetően téves, hiszen ahogy azt Kukorelli István a 1989-es alkotmányozásról írva kifejti, a jogfolytonosság visszaállítása csak a nemzeti hagyományokhoz és a történelmi alkotmányhoz való visszatérés útján volt lehetséges. Jogrendszerünk szerves része tehát a nemzethez való tartozásunk meghatározása. Ezt látták be az 1989-es alkotmány megalkotói, amikor bátorítanul ugyan, de visszahelyezték a nemzet szót Alkotmányunkba. Olyan helyeken szerepeltették, mint például a „köztársasági elnök a nemzet egységének kifejezője”, a „nemzeti vagyon”, „Magyar Nemzeti Bank”, „nemzeti önazonosságunk”, „nemzeti hovatarozásunk”, „nemzeti és etnikai kisebbségek”, valamint a „nemzeti jelképek”. 1989-es

6 Trócsányi, 2014: 18.

alkotmányunk visszaállította ugyan hazánkat az 1940-es évek végén elveszített jogfolytonosság útjára, azonban saját maga által meghatározott ideiglenessége miatt mindig érződött: egyszer eljön az idő, amikor az alkotmányozónak lépnie kell. Ezt a lépést az Országgyűlés 2011-ben tette meg, amikor elfogadta hazánk új Alaptörvényét.

2. Alkotmányos identitás az európai alkotmányokban

Alaptörvényünk elemzését megelőzően érdemes megvizsgálnunk más nemzetek „nemzet – koncepcióját” és ennek, valamint alkotmányos identitásuk megjelenésének formáját egyéb európai országok alkotmányában, ezáltal teljesebb képet nyerve Magyarország Alaptörvényének rendelkezéseiről. A Német Szövetségi Köztársaság Alaptörvényének érdekessége, hogy bár a kulturális és politikai nemzet eszméi egyaránt nyomon követhetők benne, mégsem használták 1949. május 23-án Bonnban a „nemzet” szót. Épp ellenkezőleg: a nemzet szó szinte kínos figyelemmel történő elkerülését érezhetjük alkotmányukban. Ennek két fő oka egyrészt a történelmi hagyományokban leledzik, másrészt Rolf Grawert német jogtudós szerint a nemzetiszocialista párt múltjára való tekintettel nem alkalmazzák, elkerülik alkotmánybíróági határozatokban és csak néhány hivatal, illetve állami szerv nevében találhatjuk meg, ugyanis a nemzetiszocialista diktatúra visszaélt a nemzet szó alkalmazásával. Németország sem a paulskirchei alkotmányban, sem az 1871-es birodalmi alkotmányban nem alkalmazta a nemzet szót, illetve a weimari alkotmányban mindössze egy alkalommal volt megtalálható. A német Alaptörvény a politikai és a kulturális nemzet gondolatát átvette, az ezekre való utalást kettő fogalom segítségével teszi: az egyik a „Deutsche” azaz német, a másik a „Volk” különböző variációkban (nép). A német nép egységét az újraegyesítéskor azzal az érveléssel tudták helyreállítani, hogy a volt NDK és NSZK lakosai ugyanazt a nyelvet beszélik, ugyanazok a kulturális alapjaik, ugyanaz

a nép, a két állam lakosainak kultúrája mindössze 1949-től fejlődött eltérő irányban a szocializmus kényszerének hatására. Ki tartozik tehát a német néphez – ki szerezhethet státusz-állampolgárságot, kik a kulturális nemzet tagjai? Az anyaországi állampolgársággal rendelkező személyeken kívül azok a személyek, akik az üldöztetést megelőzendő korábbi német területen éltek, német származásúak, németül beszélnek, német nevelésben részesültek, a német kultúrában jártasak és abban élnek. A német Alaptörvényben természetesen megjelenik maga a német alkotmányos identitás is, melynek tartalma az európaival egyszerre fejlődő szabadság és humanizmus ideáljai, a demokratikus jogállam koncepciója, az örökérvényűségi klauzula. A német kulturális identitás része továbbá a német tudomány, mint Hegel, vagy Kant, illetve az irodalom olyan kiemelkedő alakjai, mint Goethe, vagy Schiller. Érdekes tényre utal Rolf Grawert, amikor kimondja az 1870-1871-es német birodalom kikiáltásával kapcsolatban: „a német birodalom megalapítása nem egy államnemzet tettének tekinthető, hanem államnemzet alakító cselekedetként”. Az első Solange döntésben a német alkotmánybíróság az Alkotmány identitását az alapjogok garanciájaként nevezi meg. A német Alaptörvény örökérvényűségi klauzulájában (79. cikk (3) bek.) lefektetett értékek mindenképp felett állnak, ilyen értékek az alapjogok, jogállamiság, szociális állam, föderatív berendezkedés. Míg Németországban a nemzet koncepciójának történelmi fejlődése azt eredményezte, hogy nem pusztán területi gondolkodásmódú, államhatárokon átívelő, kulturális nemzet eszméje alakuljon ki, Franciaország egy ezzel teljesen ellentétes modell példáját jelenti. Franciaországban a nemzeti öntudat egy államhatáron belül fejlődött ki, a politikai nemzet eszméjének egyeduralma jellemzi, a határok exkluzív és inkluzív funkciót töltenek be nemzeti hovatartozás szempontjából. A francia Alkotmány identitásának része a „szabadság, egyenlőség, testvériség” elve, illetve a laicitás elve, szolidaritás, az ország oszthatatlansága és a francia nyelv védelme. A volt alkotmánybíró, Pierre Mazéaud szerint a Köztársaság lényege és az alkotmányi rendelkezések szintén az alkotmányos identitás (identité constitutionnelle) körébe tartoznak.

3. Az Alaptörvény és a nemzet, a nemzetpolitika, valamint az alkotmányos identitás

Míg az 1989-es, rendszerváltó Alkotmányunk igen bátortalanul alkalmazta nemzet szavunkat, ezt a 2011-es Alaptörvényről korántsem mondhatjuk el. Nemzet szavunk huszonkettősör fordul elő az Alaptörvényben, de összesen hatvannégy alkalommal olvashatunk nemzetről olyan kontextusban, mint „nemzetbiztonság”, „nemzetgazdaság”, „nemzeti vagyon”, vagy akár „Magyar Nemzeti Bank”, „Nemzeti Emlékezet Bizottság”, „nemzeti és etnikai jogok”. Történeti alkotmányunk szerves része a magyar nemzethez tartozás meghatározása. Úgy vélem, ez igen egyszerű okból adódik, mely a következő: nemzetünk országunk szuverenitásának alapja és ténybeli hordozója, egyben az alkotmányos hatalom kifejezője is, melynek gyakorlati alkalmazását, tehát magát az alkotmányozást átadta választott képviselői útján az Országgyűlésnek. 2011-ben az alkotmányozó Országgyűlés tagjai úgy vélték, alkotmányunk legfőbb alapértékévé emelik az egységes magyar nemzethez való tartozásunkat. Ezt a momentumot sokan a jogirodalomban „*alkotmányos pillanatának*” tekintik. E tiszta és mindenki számára egyértelmű értékválasztás olvasható ki a Nemzeti Hitvallás első mondatából is:

„Mi, a magyar nemzet tagjai, az új évezred kezdetén, felelősséggel minden magyarért, kinyilvánítjuk az alábbiakat.”⁷

E mondatban tisztán jelenik meg mind a magyar politikai nemzethez tartozás reformkori és dualizmuskori felfogása, mind az 1920-ban szétszakadt nemzet egységesítésének kívánalma is.

A magyar nemzetpolitika újjáéledése nem is olyan régi fejleménye a magyar közéleti gondolkodásnak. Tudjuk, 1949 után egészen a rendszerváltásig nem létezett magyar nemzetpolitika, az akkori kommunista

7 Magyarország Alaptörvénye. Magyar Közlöny, 2011. április 25. 43. szám.

vezetőknek kellemetlen téma volt a határon túli magyarok kérdése. Az 1989. október 23-án módosított Alkotmányunk rögzítette, hogy:

„A Magyar Köztársaság felelősséget érez a határain kívül élő magyarok sorsáért, és előmozdítja a Magyarországgal való kapcsolatok ápolását.”⁸

Ez visszahelyezte a magyar nemzetpolitikát a rendszerváltás utáni magyar közjogi felfogásba. Már az 1998-as alkotmánytervezet is biztosította volna a határainkon kívül élők aktív választójogát, azonban a választhatóságot nem kívánta megadni nekik. Az 1989. évi alkotmány-módosítás után az első nagy továbblépést a nemzetpolitikában a 2001-es ún. kedvezménytörvény jelentette, amely a szomszédos országokban élő magyarokkal szembeni alkotmányos felelősségvállalás jegyében született meg. A törvény preambuluma kimondta, hogy többek között:

„- a szomszédos államokban élő magyarságnak a szülőföldjén való boldogulásának, Magyarországgal való kapcsolatainak fenntartásának, magyar nemzeti azonosságtudata megerősítésének, valamint a magyar kulturális örökséghez való kötődésének, mint a magyar nemzethez való tartozása kifejezésre juttatásának érdekében”⁹

alkotja meg a törvényt, hogy ez a nemzeti azonosságtudat a jogszabály kínálta eszközök segítségével is biztosítva legyen. Sajnálatos módon egészen 2010-ig a magyar nemzetpolitikában csupán visszalépést figyelhettünk meg. 2010-ben azonban az újonnan megválasztott Országgyűlés továbblépett a határon túli magyaroknak az anyaországgal való összetartozása ügyében, amikor is elfogadta az egyszerűsített honosításról szóló törvényt.

A fentiekben már említésre került Alaptörvényünk D) cikkelye alapozta meg a 2010 utáni nemzetpolitikánk sikerességét. Ezzel európai

⁸ 1989. évi XXXI. törvény 6. § (3)

⁹ 2001. évi LXII. törvény a szomszédos államokban élő magyarokról

és nemzetközi szinten is egyedülálló és modern példáját adta annak, hogyan tudja egy több részre szakadt nemzet a határon túl élő nemzetársakkal való összetartozását megfelelően ápolni. Alaptörvényünk tehát egyfajta szintézist teremt a politikai és a kulturális nemzet fogalma között. Elismeri, hogy minden magyar állampolgársággal rendelkező személy tagja a politikai nemzetnek, tehát a nemzetiségek, illetve az új hazájukat Magyarországon megtalálók is. Azonban nem feledkezik meg a Kárpát-medencében és a diaszpórában élő magyarokról sem, hiszen kijelenti: Alaptörvényünk minden magyaré, aki magyarnak vallja magát. E szintézis megteremtésével olyan alkotmányos identitást hoz létre, melyben kapcsolatot, hidat épít a nemzet tagjai között. Ezen alkotmányos identitás megteremtése nélkül sosem volt megvalósítható egy nemzet fennmaradása a történelemben. XVI. Benedek pápa szerint az ószövetségi zsidó nép túlélését teremtette meg, ez tette lehetővé számukra, hogy mindig állva maradhassanak a történelem viharai-ban. Úgy gondolom, ez ma sincs másként, az összetartozás megélésé-nek hiánya nem hozhat létre közmegegyezést egyetlen országban sem, mely közmegegyezés elengedhetetlen fennmaradásunkhoz. Ahogyan a modern szakirodalom is vallja:

„A stabil és szabad politikai társulásnak és jóléti államnak egyaránt fel-tétele, hogy az állampolgárok szolidárisak legyenek egymással, ami pedig leginkább akkor lehetséges, ha az egyéneket közös kulturális identitás köti össze...”¹⁰

Ezen kérdésekre igyekszik választ adni Alaptörvényünk, hogy a modern világ kihívásai mellett is mindig megmaradjanak közös érték-mérőink, melyek összetartják nemzetünket. Ilyen, minden magyar szá-mára kézzel fogható alapértékeket emel ki Alaptörvényünk Nemzeti Hitvallása. Ezek közé tartozik történeti alkotmányunk, kulturális örök-ségünk, mindenekelőtt egyedülálló nyelvünk, nemzeti szimbólumaink,

10 Pogonyi, 2014: 93.

mint a Szent Korona, keresztény hagyományunk és közösen megélt történelmünk, melybe sajnos az U) cikkben megjelenő szörnyűségek is beletartoznak. Fontos kiemelnünk hazánk nemzetiségeit, akik évszázadok óta színesítik és építik nemzetünket. Ezt fejezi ki Alaptörvényünk is, amikor elismeri a nemzetiségeket, mint államalkotó tényezőket és kijelenti hagyományaik őrzése és ápolása alkotmányos kötelességünk. A nemzetiség szó használatával az alkotmányozó visszatért az 1868-as nemzetiségi törvény terminológiájához. Alaptörvényünk azonban nemcsak a múltba réved, hanem a régi századok értékeit átadva kíván a jövő nemzedékek iránt felelősséget vállaló, az ő számukra is fennmaradó erős és stabil államot hátrahagyni. Ezért is fontos azt kifejeznünk, hogy a nemzethez tartozásunk nem csupán spirituális kategória.

4. Az Alaptörvény alkotmányos és nemzeti identitásának viszonya az Európai Unióhoz

A globális világban minden nemzetállam olyan konstrukció, amelyet az állam, a piac és a társadalom egyensúlya jellemez.¹¹ Nemzet szavunk materiálisan is kimutatható olyan fogalmakban, mint a nemzetgazdaság, vagy akár a nemzeti vagyon. E kézzelfogható matéria nélkül aligha képzelhető el modern világunkban egy későbbi századokban is fennmaradni képes nemzetállam, mely megannyi új kihívásnak van kitéve. E kihívások miatt vélik sokan úgy, hogy a nemzetállamok kora lejárt és egyfajta poszt-nemzeti szolidaritás alakulhat ki, mely elvezet egy új struktúra létrejöttéhez.

A 2000-es évek elején elindult európai uniós alkotmányozási folyamat kezdetekor is két út között volt szükséges választani: kísérletet tenni a nemzetállamok értékrendjét és az európaiságot egyensúlyba hozó közös dokumentum, vagy valamely addig sosem volt poszt-nemzeti

¹¹ Stumpf – G. Fodor, 2007: 76-94.

felfogáson alapuló írás megfogalmazására, mely addig egy sosem volt egyesült európai identitástudatot próbált megalkotni. Tudható, az alkotmányozást sok vita szegélyezte, utóbbi felfogás melletti kiállítás miatt a kezdeményezés elbukott a francia és holland népszavazáson. A nemzeti identitás az önállóan gyakorolt tagállami szuverenitás védelme érdekében az Unióval szemben felállított korlát. Az Európai Unióról szóló szerződés 4.2. cikke kimondja, hogy az Unió tiszteletben tartja a tagállamok Szerződések szerinti egyenlőségét és nemzeti identitását. A tagállamok alkotmányos identitásának tiszteletben tartása az Unió kötelezettsége, amely a tagállamok nemzeti identitását egyaránt magába foglalja. Az identitás védelme már az 1950-es években a primer jogforrások részét képezte, ezt a későbbiekben is, pl. a Maastrichti Szerződésben (F. cikk (1) bekezdés) megerősítették, ugyanis a tagállamok nemzeti identitása elválaszthatatlan része az alapvető alkotmányos és politikai berendezkedésnek. A tagállamok a hatáskör-átengedés ellenére nem mondtak le nemzeti szuverenitásukról, amelynek védelmére a az alkotmányos identitás kezdte el jelenteni, amely a nemzeti szuverenitás védelmére való hivatkozás helyett egy pozitívabban csengő fogalom. Az alkotmányos identitás és nemzeti identitás fogalmának jelentése tisztázatlan, minden ország maga határozza meg, mit tart ebbe a körbe tartozónak. Általában a preambulumban és bevezető rendelkezésekben találhatjuk meg a nemzeti és alkotmányos identításra vonatkozó részeket. Egy újbóli erős nemzeti identitás iránti vágy felkeltette a nemzetközi fórumok és alkotmányjogászok érdeklődését ezen téma iránt, amelyet Magyarország első olyan térségbeli országgént segített elő, amely az Európai Unióhoz való csatlakozását követően új alkotmányt fogadott el.

A 2010-ben elkezdett alkotmányozási folyamat során az alkotmányozó egyik fontos célja volt Magyarországon, hogy ne csak az „európaizálódás” jelenjen meg az alkotmányban (mint az 1989. évi XX. törvényben), hanem ezen kívül képes legyen nemzeti összetartozást is kifejezésre juttatni. A magyar történeti alkotmány szimbolikus, nemzetmegtartó erővel rendelkezett a történelem folyamán. Az

Alaptörvénynek tehát szintén egy nemzetet megtartó, egyesítő, önbecsülést kifejezésre juttató Alaptörvénynek kell lennie. A nemzet szellemi és lelki egysége, a keresztény hagyományok megjelenítése, a család, a házasság védelme, a magyar nyelv és kultúra jelentőségének kiemelése, a történeti alkotmány vívmányainak elismerése, a totalitárius múlt elítélése mind-mind a magyar alkotmányos identitás részeiként jelennek meg az Alaptörvényben. Az Alkotmánybíróság feladata, hogy az uniós jogot érintő döntéseiben az Alaptörvénybe foglalt alkotmányos identitást vizsgálja, pontosítsa annak körét, mint ahogyan ezt a német Alkotmánybíróság is tette, amikor az örökérvényűségi klauzulák tartalmát az alkotmányos identitás részéhez tartozónak titulálja, illetve meghatározza az integráció materiális határait. Ahogyan az Európai Unió egyik atyja, Robert Schuman az európai integráció hajnalán megfogalmazta:

„Európát nem lehet egy csapásra felépíteni, sem pusztán valamely közös szerkezet kialakításával integrálni. Konkrét megvalósításokra, de mindezekelőtt a tényleges szolidaritás megteremtésére van szükség.”¹²

Láthattuk, hogy a nizzai európai uniós alkotmányozási folyamat a szolidaritás hiánya és a közös értékek elvetése miatt bukott meg. Valljuk, hogy Alaptörvényünk, mely egyszerre hangsúlyozza ki a nemzetállamiság és az Európához tartozás fontosságát, olyan harmóniát teremt, mely az Európai Unió sok évtizedes fennmaradásához nélkülözhetetlen.

12 Schuman, 1950. https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_hu (utolsó elérés: 2016. október 30.)

5. Irodalomjegyzék

1. 1989. évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról
2. 2001. évi LXII. törvény a szomszédos államokban élő magyarokról. Magyar Közlöny, 2001. július 7. 77. szám.
3. Magyarország Alaptörvénye. Magyar Közlöny, 2011. április 25. 43. szám.
4. Csekey István: Magyarország alkotmánya. Renaissance Könyvkiadó, Budapest, 1943.
5. Egyed István: Politikai nemzet népi nemzet. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1939. Online elérhető: http://mtdportal.extra.hu/books/egyed_istvan_politikai_nemzet_nepi_nemzet.pdf (utolsó elérés: 2016. október 30.)
6. Eötvös József: A nemzetiségi kérdés. Budapest, (Kiadja: Ráth Mór) 1865. <http://www.mek.oszk.hu/06800/06839/06839.htm#4> (utolsó elérés: 2016. október 30.)
7. Jókai Mór: Politikai nemzetiség. Magyar Sajtó, 1862.
8. Pogonyi Szabolcs: Túl a nacionalizmuson? Századvég, Új Folyam 71. szám 2014. 1. 91-108.
9. Robert Schuman nyilatkozata: 1950. május 9. https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_hu (utolsó elérés: 2016. október 30.)
10. Stumpf István – G. Fodor Gábor: A „jó kormányzás” két értelme. = Nemzeti Érdek 2007. I. évf. 3. sz. Századvég Kiadó, 76-94.
11. Trócsányi László: Magyar alkotmányfejlődés a második világháborút követően 1989-ig. In: Trócsányi László – Schanda Balázs (szerk.): Bevezetés az alkotmányjogba; Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014: 17-18.